

18/06/2015

Redefinir y ressignificar la història de l'alquímia

Des d'un enfocament didàctic, incloure la història de la ciència en l'educació científica als centres educatius és útil perquè l'alumnat es motivi i adquireixi coneixements. És el cas de la història de l'alquímia en la primera edat moderna, que ofereix narratives de pràctiques científiques amb valors i expectatives concretes en situacions històriques, polítiques i socials. L'obra de Marie Meurdrac (s. XVII) és un exemple d'aquest tipus de textos, característicament agrupats en receptaris, que resulten més fàcils d'utilitzar a l'aula.

Autor: iStockphoto/Studio-Annika.

Els treballs més recents en història de la ciència han permès redefinir i repensar la història de l'alquímia en la primera edat moderna. Avui l'alquímia ocupa un lloc important en la història de les ciències. A partir del segle XVI, l'alquímia va involucrar

persones procedents de diferents nivells socials i econòmics, artesans, prínceps, pastors i estudiosos, tant homes com dones. A la primera edat moderna, molts alquimistes compartien la inclinació per llegir, escriure, produir i fer de forma simultània. Així van fer experiments en el laboratori de forma sistemàtica.

El rol de l'experimentació en l'alquímia permet analitzar les narratives sobre l'emergència d'una nova ciència, que intentava incorporar diferents professionals i formes de coneixement. L'anàlisi del paper d'una tècnica de laboratori com la destil·lació ens permet conèixer com es treballava en l'època. La destil·lació mereix una consideració especial, ja que es l'operació més important pel treball alquímic i una de les tècniques més utilitzades para comprovar el principi empíric de la no descomposició.

Amb la revalorització de l'alquímia en la primera edat moderna i la connexió entre teoria i pràctica alquímica, és possible abordar l'anàlisi de l'obra de Marie Meurdrac, un exemple paradigmàtic de la contribució femenina a l'alquímia. Marie Meurdrac va escriure "*La chymie charitable et facile en faveur des dames*", un dels dotze tractats de química escrits en el segle XVII. El títol s'inclou en la tradició de recopilar els sabers de les dones. Ens interessa centrar-nos en el paper de l'experimentació en l'obra de Marie Meurdrac, ja que permet il·lustrar algunes de les narratives incloses en el llibre de Meurdrac, que poden tenir utilització didàctica a l'aula.

Marie Meurdrac distingeix diferents tipus de destil·lacions, que poden ser útils a l'aula. Així, en el capítol IV "Operacions de la química" diu:

"Es necessari que un Artesà sàpiga parlar en termes del seu Art, que conegui les eines i els utensilis que ha d'utilitzar. Parlarem en primer lloc de les Operacions i particularment de les Destil·lacions. Els Químics fan tres tipus de Destil·lacions que s'anomenen Per ascensum, Per medium cornutum i Per descensum. S'anomena Per ascensum la que eleva els esperits en forma de fum, que quan no troben punt de sortida, es condensen en l'aigua, i cauen pel canal del capítell. Per medium cornutum és la que serveix de medi per a les coses que no s'eleven fàcilment. I Per descensum s'entén que és per a les coses pesants."

La història de l'alquímia ofereix narratives de pràctiques científiques amb valors i expectatives concretes en situacions històriques, polítiques i socials. Les narratives històriques a l'aula en el seu context històric i amb un enfocament didàctic permeten treballar les característiques personals d'homes i dones investigadors, en les condicions de la cultura de l'època. En l'alquímia, la producció escrita està agrupada en forma de receptaris, una tipologia textual preferida per les dones al llarg de la història, que presenta l'avantatge de ser més fàcil d'utilitzar a classe que altres textos científics històrics. Un enfocament didàctic que inclogui la història de la ciència en l'educació científica considera útil la seva introducció per adquirir coneixements i motivar l'alumnat.

Núria Solsona Pairó

Grup de Recerca Llenguatge i Ensenyament de les Ciències (LIEC)

Departament de Didàctica de les Matemàtiques i les Ciències Experimentals
nsolsona@xtec.cat

Referències

[View low-bandwidth version](#)